

مقاله‌ی پژوهشی

بررسی تاثیر رسانه‌های نوپدید (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) بر خیانت عاطفی زوجین و عوامل موثر بر آن

خلاصه

مقدمه: خیانت، مسئله‌ای تکان‌دهنده برای زوج‌ها و خانواده‌ها و پدیده‌ای رایج برای درمانگران ازدواج و خانواده است هر چند ارتباط با شخصی غیر از شریک خود، ممکن است به صورت جسمانی یا عاطفی باشد اما نتیجه نهایی این است که زمان صرف شده بین یکی از زوجین با فردی خارج از رابطه‌ی زناشویی برای زوج‌ها مسئله‌ای جدی خواهد بود.

روش کار: در این مطالعه توصیفی پیمایشی، ۱۲۰ نفر از افراد متاهل مناطق شهرستان تربت حیدریه با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه محقق‌ساخته و پرسش‌نامه استاندارد احساس مثبت به همسر استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج این تحقیق حاکی از این امر بود که بین تحصیلات، آشنایی قبل از ازدواج و علاقه به همسر قبل از ازدواج با خیانت عاطفی، رابطه‌ی منفی و معنی‌داری می‌باشد. استفاده از رسانه‌های نوپدید مانند ماهواره بر کاهش میل جنسی و همچنین رضایت زناشویی تاثیر بسیار زیادی دارد. لذا در خانواده‌هایی که از ماهواره، استفاده بیشتری دارند متاسفانه رابطه عاطفی، بسیار ضعیف می‌باشد.

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد استفاده از رسانه‌های نوپدید بر میل جنسی، رضایت زناشویی و رابطه عاطفی بین زوجین، تاثیر منفی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: خیانت، رسانه، زوجین

مرتضی روستایی

مرکز تحقیقات روان‌پزشکی و علوم رفتاری،

دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

فروش بدیهی زراعتی

دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی،

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بجنورد، بجنورد،

ایران

*الهه پوراکیهان

دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی،

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه،

باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تربت

حیدریه، ایران

زینب رجب‌زاده

کارشناس مشاوره دانشکده‌ی علوم پزشکی

بهبهان، بهبهان، ایران

*مؤلف مسئول:

باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، تربت

حیدریه، ایران

تاریخ وصول: ۹۵/۰۶/۰۱

تاریخ تایید: ۹۵/۰۷/۰۸

مقدمه

کرده اند. آلون تافلر^۳ تمدن بشری را به سه مرحله تقسیم می کند که شامل مرحله کشاورزی، مرحله صنعتی و مرحله فراصنعتی یا عصر ارتباطات و اطلاعات است. در عصر فراصنعتی، قدرت در دست کسانی است که شبکه های ارتباطی و اطلاعاتی را در دست دارند. رسانه های جمعی دارای امتیازات و منابعی هستند که این امتیازها از ماهیت و کارکرد رسانه های نوین که غالباً رسانه های جمعی هستند ناشی می شود. ویژگی رسانه های جمعی نوین به طور خلاصه به شرح ذیل می توان نام برد: سرعت انتشار، نظم انتشار، گستردگی حوزه انتشار، تداوم انتشار، فراگیری و پوشش مخاطبان، دستیابی به قضاوت و داوری مخاطبان انبوه و آسانی دسترسی و هزینه ناچیز. امروزه در عصری که ارتباطات و شبکه های اجتماعی رونق یافته است، مطابق با آن روابط فرازناشویی نیز رواج پیدا کرده است، امروز درباره خیانت عاطفی در خانواده ها بحث میکنیم که همسران به زندگی خود پایبند نیستند. در جهان کنونی برقراری ارتباطات معقول و مشروع ضرورت داشته و از لوازم لاینفک زندگی اجتماعی است، اما آنچه می تواند به این مشروعیت لطمه بزند روابط بی ضابطه ای است که می تواند پایه های روابط اجتماعی را سست کند زیرا چنین روابطی ضربه جبران ناپذیری بر عفت عمومی و زندگی شخصی و دینی انسان وارد می کند (۳).

بی بند و باری در معاشرت ها باعث گسستگی و اختلاف در نظام خانواده ها و تضعیف مبانی دینی و مذهبی می شود. این در حالی است که شایع ترین آفت آزادی بی حد و حصر روابط میان دختر و پسر، به وجود آمدن عشق و عاشقی های گاه خطرناک است که هم اکنون برخی خانواده ها در ایران با عوارض آن روبرو هستند حتی با پیشروی این معضل در بین متاهلان زندگی مشترک بسیاری از زوج ها نیز در معرض آسیب قرار گرفته به طوری که با آمار روز افزون ایجاد روابط پنهانی زوجین روبرو هستیم.

هنگامی که میان دو فرد پیوندی برقرار می گردد، در تداوم و همیشگی بودن آن عواملی موثر است که مهمترین آنها، اعتماد طرفین به یکدیگر و همچنین تعهد الزامی هر دو بر پایداری بر موازین پیوند بسته شده میان آنها است. هر گاه تعهد موجود میان دو فرد متزلزل گردد و یا به نوعی از بین رود و اگر جدایی در آن اتفاق نیافتد برای آنکه بتوانند به خواسته های خود در کنار تداوم چنین رابطه ای پاسخ دهند، به روابط جدیدی با فرد سومی روی خواهد آورد. نامی که برای این روابط گذاشته می شود خیانت است.

اکثر روانشناسان خیانت زناشویی را عبور فرد از مرز رابطه زناشویی با برقراری صمیمیت فیزیکی یا عاطفی با فردی خارج از رابطه تعریف

امروزه ما توسط انواع رسانه ها و وسایل اطلاع رسانی محاصره شده ایم. رادیو، تلویزیون، ماهواره، اینترنت، تلفن همراه و ... کمتر کسی است که حداقل ساعتی از روز را با یکی از این رسانه ها سپری نکند. استفاده از ابزارها و فن آوریهای نوین برای برقراری ارتباط با یکدیگر، آثار عمیقی بر روابط خانوادگی و اجتماعی می گذارد. متأسفانه امروزه، بخش وسیعی از رسانه های جهان در خدمت نظام سرمایه داری قرار دارد. آنها با استفاده از ابزارهای فرهنگی و رسانه ای می کوشند در کشورهای مختلف نفوذ کنند و آنها را تحت سلطه سیاسی خود در آورند. هربرت شیلر^۱، نویسنده آمریکایی می گوید: هنگامی که کشوری می کوشد نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در کشورهای دیگر گسترش دهد، طبعاً تلاش می کند که فرهنگ خود را نیز در کشور هدف، رواج دهد. به نظر شیلر، یکی از مهمترین ابزارهای غرب برای تاثیرگذاری بر فرهنگ ملتها، وسایل ارتباط جمعی اعم از رادیو، تلویزیون و مطبوعات است. امروزه جایگاه رسانه ها و نقش آنها در خانواده، مورد توجه اندیشمندان و صاحب نظران قرار گرفته است (۱). خانواده، نهادی مقدس و اصیل ترین پایه زندگی اجتماعی است. بقاء و دوام جامعه انسانی، به دوام خانواده بستگی دارد و صلاح و فساد فرد و اجتماع نیز در گرو صلاح و فساد خانواده است. یکی از معیارهای خانواده منسجم، وجود پیوند عاطفی بین اعضای آن است. البته عوامل گوناگونی به این پیوند آسیب رسانده و هنجارهای اصیل خانواده را تهدید می کند. یکی از عوامل تهدید کننده بنیان خانواده، استفاده نادرست از رسانه های جمعی به ویژه برنامه های نامناسب رسانه های غربی است که موجب ایجاد اختلال در رفتار زوجین و در نهایت خیانت بین آنها شود. اصطلاح رسانه های ارتباط جمعی^۲ یا رسانه های گروهی به طور کلی به وسایلی اطلاق می شود که مردم یک جامعه از آن برای اعلام پیامها و افکار و انتقال مفاهیم به یکدیگر استفاده می کنند. این وسایل عبارتند از: مطبوعات، رادیو، تلویزیون و خبرگزاریها. پیدایش روزنامه، رادیو، تلویزیون و سینما در زندگی بشر، رضایتی بیش از سایر پدیده های علمی و صنعتی ایجاد کرده و با توجه به پیشرفتهایی که در زمینه تکنولوژی ایجاد شده، رسانه های گروهی بیش از هر دوره ای ارزش و اهمیت یافته اند (۲).

امروزه وسایل ارتباط جمعی در تمامی کشورها نقش حساس و مهمی را در زمینه های مختلف از جمله سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایفا می کنند. اهمیت رسانه های گروهی تا حدی است که دانشمندان در تقسیم بندی مراحل تاریخی تمدن بشر، آن را لحاظ

^۱Herbrt Shiler^۲Mass Media

میکند. آسیب شناسان معتقدند که در سال های اخیر خیانت زناشویی افزایش یافته است. این در حالی است که خیانت زناشویی ساختار خانواده و در پی آن احساس تعلق زناشویی را تهدید می کند. از سویی، مطالعات حاکی از آن است که روابط فرازناشویی یک عامل پیشین مهم برای خشونت های زناشویی و طلاق می باشد. همچنین این نوع روابط موجب بروز اختلالات پس از سانحه روانی و هیجانات مانند افسردگی، خشم، از دست دادن هویت احساس بی ارزشی در همسر زخم خورده می شود. علاوه بر آن باعث بروز احساس تردید، افسردگی و عذاب وجدان در همسر عهد شکن می شود (۳).

طبق تعریف روابط فرازناشویی به معنای برقراری رابطه عاطفی، جسمی (جنسی) با فردی غیر از همسر می باشد. این عمل یک حادثه آسیب زا و تکان دهنده بین فردی برای شریک زندگی آسیب دیده است. در مطالعات اخیر با نمونه های انتخابی وسیع تقریباً ۲۲ تا ۲۵ درصد مردان و ۱۱ تا ۱۵ درصد زنان در ایالات متحده گزارش دادند که حداقل یک بار خارج از چهارچوب زناشویی شان رابطه جنسی داشته اند (۴).

همچنین خیانت که گاه با عنوان روابط فرازناشویی از آن یاد می شود عبارت است از رابطه جنسی خارج از ازدواج بدون آگاهی شریک زندگی (۵).

در جامعه گذشته ما بعد از برقراری پیوند میان دو فرد، آنها تلاش می کردند هر آنچه دارند را در لفافه پوشانند و نگذارند دیگری (سومی) به صورت غیررسمی مرزهای شان را در هم شکنند. هر چند در میان اختلافات خانوادگی همواره این بحث وجود داشته است که ای کاش فرد دیگری به جای او، مقابل من بود آن هم با شرایط دلخواه ولی در بیشتر موارد این بحث تنها در ذهن فرد عنوان می گشت و در موارد نادری شکل ظاهری به خود می گرفت و زنان و مردان برای برطرف کردن خواسته های خود به دیگری، بدون وجود موازین شرعی و قانونی روی می آوردند.

اما امروزه با رویارویی جامعه با شکل های جدید ارتباطی، فرهنگی، تکنولوژی و به وجود آمدن خواسته هایی که تا گذشته شناخته شده و یا حتی ناچیز دانسته می شده است، این نوع روابط نیز به گونه ای تازه پایه عرصه وجود گذاشته و ابزارها و راه های جدیدی نیز برای آنها به وجود آمده است. لازم است بدانیم خیانت با این مفهوم کلی خود در سه شکل یا نوع دسته بندی می شود:

خیانت عاطفی: تنها دلبستگی است که میان فرد با نفر سومی ایجاد می شود و او معتقد است که تا زمانی که دیگری نمی داند به کسی صدمه ای وارد نخواهد کرد.

خیانت جسمی (جنسی): در این نوع خیانت تنها در جهت ارتباط

جسمی می باشد و هیچ علقه ای را فرد به نفر سوم نخواهد داشت. خیانت عاطفی - جسمی: این نوع خیانت بعد جسمی و عاطفی را در مجموع داشته و فرد علاوه بر ایجاد رابطه جسمی، رابطه عاطفی هم در آن برقرار می کند (۵). هر سه نوع خیانت به وسیله اینترنت و فضای مجازی به راحتی امکان پذیر است.

امروزه به دلیل حضور بی شمار زنان در فضای اجتماعی و تلاش برای همگام کردن جامعه با بنیان های جامعه مدرن تعریف شده در غرب، میزان برخورد میان جنس مخالف چه متاهل و مجرد افزایش یافته است. چنانچه شرایط محیط کار به گونه ای باشد که فرد در آن با فرد جنس مخالف خود ارتباط کاری مستمر داشته و این ارتباط به گونه ای باشد که صمیمیت میان آنها را افزایش دهد احتمال بروز هر سه نوع خیانت وجود دارد. خصوصاً اگر فرد متاهل در خانه و زندگی خود از کمبود خاصی رنج ببرد تلاش می کند تا آن را در محیط هایی که به آن دسترسی دارد برطرف نماید.

چیزی که امروزه جامعه ما به نوعی با آن روبرو است دوست اجتماعی در میان مردان و زنان متاهل است و در توجیه این مساله آن را تنها در حد یک دوستی به شمار می آورند اما همین دوستی، علقه های عاطفی و گاهی جسمی را نیز میان طرفین ایجاد می کند.

همین حضور را در محیط های آموزشی (دانشگاهی و خصوصی) می توان درک کرد. وجود کلاس هایی که در آن دو جنس بر سر یک کلاس حضور دارند امکان ایجاد ارتباط را نیز بیشتر کرده که در این حالت خیانت به هر سه شکل آن می تواند حضور یابد.

خیانت زناشویی یکی از دلایل عمده طلاق و از هم پاشیدن ازدواج ها می شود (۶). همچنین خیانت زناشویی ابرازی است که به وسیله آن بدون اینکه فرد به یک تخلف جنایی آشکار دست بزند جنبه مشکل زا و تاریک شخصیت خود را نشان می دهد (۷).

در این میان نباید از اثر ماهواره در ایجاد این نوع روابط غافل ماند. ماهواره به عنوان وسیله ای که شیوه های جدید خیانت را آموزش می دهد و به دلیل آنکه آن را در لایه ای از کثرت گرایی برنامه ای پوشانده به نحوی که فرد در اثر دیدن زیاد این مساله آن را عادی تلقی نموده و خود را تنها و جدا از جامعه می داند و تلاش می کند تا از این جدافتادگی دور شود، یکی از ابزار اثر گذار در شکل گیری، ایجاد و حتی ادامه یافتن هر سه نوع خیانت به شمار می آید.

هدف اصلی در پژوهش حاضر بررسی تأثیر تعامل خانواده و رسانه ها نوپدید در بروز پدیده خیانت عاطفی است.

روش کار

در این تحقیق توصیفی ۱۲۰ نفر از افراد متاهل مناطق شهرستان

کاهش علاقه زوجین به یکدیگر	۰/۶۵۷	۰/۰۴
کاهش روابط جنسی زوجین	۰/۷۷۸	۰/۰۰۶

یعنی هر چه استفاده از رسانه‌های نوپدید بیشتر شود کاهش علاقه زوجین به یکدیگر بیشتر می‌شود.

یعنی هر چه استفاده از رسانه‌های نوپدید بیشتر شود سرد شدن روابط جنسی زوجین و کاهش علاقه آنها به هم بیشتر می‌شود.

جدول ۴- همبستگی بین نحوه ازدواج (سن کم، تحصیلات، آشنایی

قبل از ازدواج و علاقه به همسر قبل از ازدواج) با خیانت

سن کم	تحصیلات	آشنایی قبل از ازدواج	علاقه به همسر قبل از ازدواج
Γ معنی -	Γ معنی -	Γ معنی -	Γ معنی -
داری	داری	داری	داری
۰/۰۵۲	۰/۰۰۲	۰/۱۱۸ -	۰/۰۴
۰/۰۰۰	۰/۲۷۵ -	۰/۰۰۷	۰/۱۲۲ -

با توجه به جدول بالا بین تحصیلات، آشنایی قبل از ازدواج و علاقه به همسر قبل از ازدواج با خیانت عاطفی رابطه منفی و معنی داری می‌باشد یعنی هر چه تحصیلات، آشنایی قبل از ازدواج و علاقه به همسر قبل از ازدواج بیشتر خیانت عاطفی به همسر کمتر می‌شود اما بین سن کم با خیانت عاطفی به همسر رابطه مثبتی می‌باشد که معنی دار نمی‌باشد. یعنی هر چه سن کم بیشتر شود خیانت عاطفی به همسر بیشتر می‌شود.

بحث

اطلاعات و ارتباطات همواره در بین قدرت‌ها و گروه‌ها نقش تعیین کننده‌ای در تغییرات اجتماعی و تسلط بر افکار عمومی داشته است. با پیشرفت روزافزون و حیرت آور وسایل ارتباط جمعی در جهان و امکان دستیابی به تازه ترین خبرها و گزارشهای نوشتاری و شنیداری و تصویری از دورترین مناطق جهان و استفاده بهینه از رسانه‌ها و ابررسانه‌ها، برخی از متفکران و صاحب نظران غربی وسایل ارتباطی نوین جهانی را به عنوان بستر ساز تحقق شتابان و بی وقفه فرایند جهانی شدن دانسته‌اند.

انتظار می‌رود تکنولوژی‌های جدید ارتباطی، به خصوص بزرگراه‌های اطلاعاتی، تغییرات قابل توجهی در سطوح مختلف زندگی و همچنین در روح و روان افراد به وجود آورند. متفکران، صاحبان سرمایه و حکومت‌ها، هر کدام به نحوی، با انقلاب ارتباطات برخورد کرده‌اند و خود را برای عصر جدید آماده می‌سازند آنها عقیده دارند که رسانه‌های نوین، تأثیر دیگر وسایل ارتباط جمعی را شدت می‌بخشند و باعث می‌شوند فرهنگ حاکم، سایر فرهنگ‌ها را مورد تهاجم قرار داده و نابود سازد. در مقابل، دست‌اندرکاران تولید و فروش رسانه‌های جدید و کسانی که در توسعه بزرگراه‌های اطلاعات مهم هستند، نوید می‌دهند که استفاده از این بزرگراه‌ها، به زودی برای بیشتر جهانیان امکان‌پذیر

تربت حیدریه با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از دو پرسشنامه که اولی محقق ساخته بوده و پرسشنامه استاندارد احساس مثبت به همسر استفاده شد. روش نمره‌دهی و تفسیر نتایج پرسشنامه احساسات مثبت نسبت به همسر یک ابزار ۱۷ سئوالی است که برای اندازه‌گیری عواطف مثبت یا عشق به همسر ساخته شده است. نمره کل این پرسشنامه به آسانی با جمع نمرات پرسشها به دست می‌آید.

پایایی (اعتبار) و روایی احساسات مثبت نسبت به همسر با ضریب آلفای ۰/۹۴ از یک همسانی درونی عالی برخوردار است. اطلاعاتی در مورد ثبات آن گزارش نشده است. با توجه به همبستگی معنادار این پرسشنامه با آزمون سازگاری زناشویی، مقیاس ارتباط ناواران، پرسشنامه افسردگی بک رتبه بندی همسران از تعهد زناشویی و رتبه بندی رفتار مثبت همسران، از روایی همزمان بسیار خوبی برخوردار است. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS، داده‌ها بررسی و تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

در پژوهش حاضر ۱۲۰ نفر از افراد متأهل شهرستان تربت حیدریه جهت بررسی تاثیر رسانه‌های نوپدید (اینترنت، ماهواره و ...) بر خیانت عاطفی زوجین و عوامل موثر بر آن شرکت کرده‌اند جهت بررسی فرضیات از آزمون آماری پیرسون استفاده شده است.

جدول ۱- بررسی خیانت عاطفی و رسانه‌های نوپدید

متغیر	پدیده خیانت عاطفی	ضریب همبستگی	مقدار احتمال
رسانه‌های نوپدید	۰/۹۹۰	۰/۰۰۰	

یعنی هر چه استفاده از رسانه‌های نوپدید بیشتر شود پدیده خیانت عاطفی به همسر بیشتر می‌شود.

جدول ۲- بررسی تغییر نگرش خانواده‌ها و استفاده از ماهواره

متغیر	تغییر نگرش خانواده‌ها	ضریب همبستگی	مقدار احتمال
استفاده از ماهواره	۰/۶۵۷	۰/۰۴	

یعنی هر چه تغییر نگرش خانواده‌ها به مدرن بیشتر شود استفاده از ماهواره و وسایل ارتباطی بیشتر می‌شود.

جدول ۳- بررسی روابط بین زوجین و استفاده از رسانه‌های نوپدید

متغیر	استفاده از رسانه‌های نوپدید	ضریب همبستگی	مقدار احتمال

نوپدید در بروز روابط فرازنشویی پرداخته و طبق نتایج به دست آمده علاوه بر عواملی مانند نحوه ازدواج، سن کم، تحصیلات، آشنایی قبل از ازدواج و علاقه به همسر قبل از ازدواج استفاده از رسانه‌های نوپدید نیز نقش بسیار زیادی در گسترش این قضیه داشته و استحکام خانواده‌ها را دچار تزلزل کرده است. و تحقیقات متعدد نیز نتایجی مشابه در بر داشته اند البته با توجه به حساسیت موضوع و اینکه این آسیب ارمان مدرنیته می باشد تحقیقات انجام شده در این زمینه بسیار کم می باشد. از این رو امیدواریم یافته‌های این پژوهش مورد استفاده محققان در این زمینه قرار بگیرد.

در خاتمه باید متذکر شد که اساس توسعه ملی هر کشوری و محلی بر اساس فرهنگ آن جامعه شکل می‌گیرد، چرا که اگر فرهنگ جوهر برنامه توسعه ملی نباشد، نه می‌توان، سخنی از توسعه ملی به میان آورد و نه اصولاً به توسعه ای درونی دست یافت. حال در عصر حاضر با کمک رسانه‌ها می‌توان این روند را تسریع و به آن سرعت بخشید.

نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد استفاده از رسانه‌های نوپدید بر میل جنسی، رضایت زناشویی و رابطه عاطفی بین زوجین، تاثیر داشته باشد.

خواهد شد و پیشرفت‌هایی که در زمینه سواد و فرهنگ، اطلاعات، جوانان و... حاصل شود، برقراری تساوی را در میان ساکنان جوامع تسهیل می‌کند (۸).

در هر حال آنچه مهم است این است که تکنولوژی‌های جدید بیش از آنکه ویران کنند، آفریننده اند و در موارد استثنایی (که می‌تواند پیامد طبیعی هر گونه تازگی باشد) ممکن است ویرانی هم به دنبال داشته باشند. آنها ممکن است ساختارهای قبلی را از میان بردارند، در صورتی که ما ساختارها را برای خود ابدی فرض کنیم. بنابراین چنین تصور می‌شود که تکنولوژی امری ویرانگر است، اما در صورت توجه به جنبه‌های موثر و مفید و کاربرد اصولی و منطقی آن، می‌تواند در عرصه‌های گوناگون ما را در رده برندگان و کاربران عصر اطلاعات قرار دهد. در جامعه اسلامی باید با تاکید بر اندیشه ورزی تلاش کنیم تا به تقویت جنبه‌های مثبت و تضعیف جنبه‌های منفی این پدیده نوظهور بپردازیم تا اشکالات آن را شناسایی و بر طرف کرده و از آن در راستای تحقق اهداف عالی که تقویت بنیان‌های فرهنگی اسلامی است، بهره بگیریم (۹).

از این رو پژوهش حاضر به بررسی تأثیر تعامل خانواده و رسانه‌های

References

1. Espenss. [Treatment of sexual dysfunction]. Mohammadi M. (translator). Tehran: Farhang; 2006: 87-95. (Persian)
2. Bahreynian A, Yavari M. [Sexual satisfaction and life satisfaction]. Journal of news in psychotherapy 2007; 15: 67-83. (Persian)
3. Besharat M. [Relationship between attached styles in infertile couples with marital problems]. Journal of news in psychotherapy 2001; 5: 19-20. (Persian)
4. Tavoni S, Anisi B. [Postpartum sexual functioning and sexual factor associated]. Proceeding of the 2nd congress familial sexual; Tehran shahed university; 2005. (Persian)
5. Jahanfar SH, Molayinezhad M. [Textbook of sexual dysfunction]. Tehran: Salami; 2001: 56. (Persian)
6. Khalesi M. [Marital sexual problems associated with the first child birth]. Proceeding of 4th congress familiasexual; Tehran: Shahed University; 2005.
7. Dezhkam M. [Method of diagnosis and treatment of sexual dysfunction in woman and men]. Tehran: Dezh; 2001: 72. (Persian)
8. Rajabi GH, Khodarahimi S. [Psychology of passportian depression]. Journal of news in psychotherapy 2004; 4: 40-59. (Persian)
9. Shirmohamadi H. [Compleatguid to sexual dysfunction]. 1st ed. Tehran: Salami and Jameenegar; 2004: 62-90. (Persian)